DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

23. marts 2006 *

I sag C-209/04,

angående et traktatbrudssøgsmål i henhold til artikel 226 EF, anlagt den 12. maj 2004,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved M. van Beek og B. Schima, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Republikken Østrig ved E. Riedl, J. Müller og K. Humer, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

* Processprog: tysk.

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.W.A. Timmermans, og dommerne R. Schintgen, P. Kūris (refererende dommer), G. Arestis og J. Klučka,

generaladvokat: J. Kokott
justitssekretær: fuldmægtig K. Sztranc,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 6. oktober 2005,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 27. oktober 2005,

afsagt følgende

Dom

1 Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har med sin stævning nedlagt påstand om at det fastslås, at Republikken Østrig har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 4, stk. 1 og 2, i Rådets direktiv 79/409/EØF af 2. april 1979 om

beskyttelse af vilde fugle (EFT L 103, s. 1), som ændret ved Kommissionens direktiv 97/49/EF af 29. juli 1997 (EFT L 223, s. 9, herefter »fugledirektivet«), og artikel 6, stk. 4, sammenholdt med artikel 7, i Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter (EFT L 206, s. 7, herefter »habitatdirektivet«), idet den

— ikke i det område i nationalparken Lauteracher Ried (herefter »Lauteracher Ried«), der er udpeget som særligt beskyttet område (herefter »SBO«) har optaget lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern, hvilke lokaliteter ud fra videnskabelige kriterier, lige som SBO'et, hører til de bedst egnede områder med hensyn til antal og udstrækning som omhandlet i fugledirektivets artikel 4, stk. 1 og 2, og

— ikke, da den gav tilladelse til vejprojektet Bodensee Schnellstraße S 18 (herefter »vejprojektet S 18«), korrekt og fuldstændigt har opfyldt de krav, der i medfør af habitatdirektivets artikel 6, stk. 4, stilles, når et projekt gennemføres, på trods af at dens indvirkning på miljøet vurderes negativt.

Retsforskrifter

Akten vedrørende Republikken Østrigs tiltrædelse af Den Europæiske Union

2 Akten vedrørende vilkårene for Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse og tilpasningerne af de traktater, der danner grundlag for Den Europæiske Union (EFT 1994 C 241, s. 21, og EFT 1995 L 1, s. 1, herefter »tiltrædelsesakten«), blev undertegnet den 24. juni 1994 og trådte i kraft den 1. januar 1995.

3 Tiltrædelsesaktens artikel 2 bestemmer: »Fra tiltrædelsesdatoen er bestemmelserne i de oprindelige traktater og de retsakter, der er vedtaget af institutionerne før tiltrædelsen, bindende for de nye medlemsstater og gælder i disse stater på de vilkår, som er fastsat i disse traktater og i denne akt.«

4 Tiltrædelsesaktens artikel 168 bestemmer:

»Medmindre der i listen i bilag XIX eller i andre af denne akts bestemmelser er fastsat en frist herfor, iværksætter de nye medlemsstater de forholdsregler, der er nødvendige for fra tiltrædelsen at overholde bestemmelserne i direktiver og beslutninger efter EF-traktatens artikel 189 og Euratom-traktatens artikel 161 samt bestemmelserne i henstillinger og beslutninger efter EKSF-traktatens artikel 14.«

Fugledirektivet

5 Ifølge artikel 1, stk. 1, vedrører fugledirektivet »beskyttelse af alle de fuglearter, som i vild tilstand har deres naturlige ophold på medlemsstaternes område i Europa, hvor traktaten finder anvendelse. Det omhandler bevarelse, forvaltning og regulering af de pågældende arter og fastsætter regler for udnyttelse af de nævnte arter«.

6 Engsnarren (crex crex) er en art, der blev anført i bilag I til fugledirektivet (herefter »bilag I«), ved Kommissionens direktiv 85/411/EØF af 25. juli 1985 om ændring af direktiv 79/409 (EFT L 233, s. 33).

7 Fugledirektivets artikel 4 bestemmer:

»1. For arter, som er anført i bilag 1, træffes der særlige beskyttelsesforanstaltninger med hensyn til deres levesteder for at sikre, at de kan overleve og formere sig i deres udbredelsesområde.

I denne forbindelse tages der hensyn til:

a) arter, der trues af udslettelse

b) arter, der er følsomme over for bestemte ændringer af deres levesteder

c) arter, der anses for sjældne, fordi bestanden er ringe eller den lokale udbredelse begrænset

d) andre arter, der kræver speciel opmærksomhed på grund af deres levesteders særlige beskaffenhed.

Ved vurderinger i forbindelse hermed skal der tages hensyn til tendenser og variationer vedrørende bestandens størrelse.

Medlemsstaterne udlægger som særligt beskyttede områder navnlig sådanne områder, som med hensyn til antal og udstrækning er bedst egnede til beskyttelse af disse arter, idet der tages hensyn til behovet for at beskytte arterne i det geografiske sø- og landområde, hvor dette direktiv finder anvendelse.

2. Under hensyn til beskyttelsesbehovene i det geografiske sø- og landområde, hvor dette direktiv finder anvendelse, træffer medlemsstaterne tilsvarende foranstaltninger med hensyn til regelmæssigt tilbagevendende trækfuglearter, som ikke er anført i bilag I, for så vidt angår de pågældende arters yngle-, fjerskifte- og overvintringsområder samt rasteområderne inden for deres trækruter [...]

[...]

4. Medlemsstaterne træffer egnede foranstaltninger med henblik på i de i stk. 1 og 2 nævnte beskyttede områder at undgå forurening eller forringelse af levestederne samt forstyrrelse af fuglene, i det omfang en sådan forurening, forringelse eller forstyrrelse har væsentlig betydning for formålet med denne artikel. Medlemsstaterne bestræber sig på at undgå forurening eller forringelse af levesteder også uden for disse beskyttede områder.«

Habitatdirektivet

8 Habitatdirektivets artikel 6, stk. 3 og 4, første afsnit, bestemmer:

»3. Alle planer eller projekter, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning, men som i sig selv eller i forbindelse med andre planer og

projekter kan påvirke en sådan lokalitet væsentligt, vurderes med hensyn til deres virkninger på lokaliteten under hensyn til bevaringsmålsætningerne for denne. På baggrund af konklusionerne af vurderingen af virkningerne på lokaliteten, og med forbehold af stk. 4, giver de kompetente nationale myndigheder først deres tilslutning til en plan eller et projekt, når de har sikret sig, at den/det ikke skader lokalitetens integritet, og når de — hvis det anses for nødvendigt — har hørt offentligheden.

4. Hvis en plan eller et projekt, på trods af at virkningerne på lokaliteten vurderes negativt, alligevel skal gennemføres af bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser, herunder af social eller økonomisk art, fordi der ikke findes nogen alternativ løsning, træffer medlemsstaten alle nødvendige kompensationsforanstaltninger for at sikre, at den globale sammenhæng i Natura 2000 beskyttes. Medlemsstaten underretter Kommissionen om, hvilke kompensationsforanstaltninger der træffes [...]«

9 Direktivets artikel 7 bestemmer:

»Forpligtelserne i artikel 6, stk. 2, 3 og 4, i nærværende direktiv træder i stedet for forpligtelserne i artikel 4, stk. 4, første punktum, i direktiv 79/409/EØF for så vidt angår de områder, der er udlagt som særligt beskyttede efter artikel 4, stk. 1, eller tilsvarende anerkendt efter artikel 4, stk. 2, deri, fra datoen for nærværende direktivs iværksættelse eller fra den dato, hvor en medlemsstat har udlagt eller anerkendt områderne efter direktiv 79/409/EØF, hvis denne dato er senere.«

Sagens baggrund

10 Lauteracher Ried ligger i Land Vorarlberg. Efter Republikken Østrigs tiltrædelse af Den Europæiske Union underrettede denne medlemsstats regering for første gang,

den 7. juni 1995, Kommissionen om, at denne nationalpark var udlagt som SBO, og den fremsendte efterfølgende yderligere dokumentation. Lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern indgår ikke i SBO'et.

11 Hvad angår vejprojektet S 18 blev proceduren vedrørende fastlæggelse af vejføringen indledt i 1992. Efter drøftelser, der fandt sted den 29. april 1992 med myndighederne fra distriktet Dornbirn, blev projektet fuldstændig omarbejdet med henblik på at inddrage den erklæring, der var blevet udarbejdet af en offentlig sagkyndig for natur- og landskabsbeskyttelse fra Land Vorarlberg. Proceduren for indgivelse af projektet og høring af de berørte parter med henblik på fastlæggelse af vejføringen blev indledt den 8. marts 1994, i henhold til lov om anlæg af forbundsveje af 1971. Proceduren endte med en fastlæggelse af vejføringen ved bekendtgørelse udstedt af forbundsøkonomiministeren den 8. april 1997. På dette trin af udarbejdelsen af projektet, konkluderede de østrigske myndigheder, at der ikke forelå alternative vejføringer med hensyn til vejprojektet S 18.

12 Den 27. januar 1999 blev proceduren vedrørende tilladelse til anlæg af denne vej indledt. Ved afgørelse truffet den 6. juli 2001 gav myndighederne fra distrikterne Bregenz og Dornbirn tilladelse til vejprojektet i henhold til Land Vorarlbergs lovgivning. I medfør af bekendtgørelsen, der var udstedt af forbundsøkonomiministeren, kunne denne afgørelse ikke fastsætte en anden vejføring end den, der var planlagt.

13 Afgørelsen blev påklaget til Land Vorarlbergs regering. Den 21. februar 2003 stadfæstede regeringen afgørelsen, hvis gennemførelse den 29. august 2003 blev udsat af Verwaltungsgerichtshof. Gennemførelsen af vejprojektet S 18 er på nuværende tidspunkt sat i bero.

Den administrative procedure

14 Som følge af en klage tilstillede Kommissionen den 12. november 2001 de østrigske myndigheder en skrivelse vedrørende den fra et ornitologisk synspunkt utilstrækkelige udlæggelse af SBO'et Lauteracher Ried, vejprojektet S 18's negative konsekvenser for engsnarren og andre fuglebestande, der skulle beskyttes i dette område, samt andre spørgsmål vedrørende beskyttelsen heraf.

15 Efter at have gennemgået den østrigske regerings svar af 1. februar 2002, tilstillede Kommissionen den 27. juni 2002 Republikken Østrig en åbningsskrivelse. Da Kommissionen ikke var tilfreds med de forklaringer, der blev fremført af den østrigske regering, fremsatte Kommissionen den 11. juli 2003 en begrundet udtalelse, hvori den opfordrede medlemsstaten til at træffe de nødvendige foranstaltninger for at efterkomme udtalelsen inden for en frist på to måneder fra dens meddelelse.

16 Da Kommissionen ikke fandt, at de argumenter, som Republikken Østrig havde angivet i svaret af 26. september 2003, var overbevisende, og da den mente, at det påtalte traktatbrud stadig forelå, besluttede Kommissionen at anlægge den foreliggende sag.

Om søgsmålet

17 Kommissionen har til støtte for sit søgsmål fremsat to klagepunkter. Med det første klagepunkt har Kommissionen anført, at Republikken Østrig har tilsidesat bestemmelserne i fugledirektivets artikel 4, stk. 1 og 2, vedrørende proceduren for valg og udlæggelse af et SBO. Med det andet klagepunkt har Kommissionen gjort gældende, at kravene i habitatdirektivets artikel 6, stk. 4, ikke var opfyldt på tidspunktet for tilladelsen til vejprojektet S 18.

Om det første klagepunkt vedrørende tilsidesættelse af fugledirektivets artikel 4, stk. 1 og 2

Parternes argumenter

18 Med det første klagepunkt har Kommissionen gjort gældende, at den aktuelle udlæggelse og afgrænsning af SBO'et Lauteracher Ried ikke opfylder kravene om varig beskyttelse og bevarelse af fuglearterne på denne lokalitet, bl.a. engsnarren og andre trækfuglearter, der bygger rede i engene. Ifølge Kommissionen skal SBO'ets areal udstrækkes til lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern for at opfylde kravene i fugledirektivets artikel 4, stk. 1 og 2.

19 Kommissionen har til støtte for dette klagepunkt for det første gjort gældende, at det afgørende for afgrænsningen af SBO'et er tilstedeværelsen af beskyttede fuglearter. Ifølge de videnskabelige oplysninger og resultaterne af den kontrol, der blev udført i løbet af 2000-2002, udgør disse lokaliteter ikke alene levesteder, men de er også en del af det principale ynglested for engsnarren og andre trækfugle, der bygger rede i engene. Kommissionen har tillige understreget, at de engstrækninger, der ligger i og uden for Lauteracher Ried, for så vidt angår fuglebeskyttelse tilbyder et ensartet, naturligt levested, hvis struktur er særligt egnet, og de anvendes af de samme fuglebestande. Kommissionen har tilføjet, at de engsnarrer, der opholder sig i Rhindalen i Land Vorarlberg, udgør en gruppe af fugle, der har nær kontakt med hinanden.

20 Dernæst har Kommissionen anført, at forpligtelsen til at udpege alle områder, der måtte være de bedst egnede i henhold til de ornitologiske kriterier, som SBO'er, ikke ophører efter den første anmeldelse. Formålet med bevarelsen af truede arter kræver,

at en anmeldelse genoptages til behandling i lyset af den seneste videnskabelige viden, og eventuelt at der foretages en ny afgrænsning af det eksisterende SBO.

21 Endelig ændrer den omstændighed, at Republikken Østrig har udlagt lokaliteterne Bangs og Matschels som beskyttede områder, der ligeledes er beliggende i Land Vorarlberg, med henblik på at sikre bevaringen af engsnarren, ikke medlemsstatens forpligtelse til også at inddrage lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern, der støder op til det anmeldte SBO.

22 Republikken Østrig har gjort gældende, at den aktuelle afgrænsning af SBO'et Lauteracher Ried fuldt ud opfylder fugledirektivets krav til beskyttelse og bevarelse af engsnarren og trækfuglearter, der regelmæssigt opholder sig i Rhin-dalen i Land Vorarlberg.

23 Republikken Østrig er af den opfattelse, at den har opfyldt de forpligtelser, der påhviler den i henhold til fugledirektivet, idet den både afgrænsede hele det omhandlede SBO samt området til beskyttelse af dyr, planter, levesteder og fugle i Bangs og Matschels, hvorved områderne i Rhin-dalen, der ligger i Land Vorarlberg, således blev anmeldt og anerkendt som SBO, hvilke områder med hensyn til antal og udstrækning er bedst egnede til beskyttelse af den i bilag I anførte engsnarreart, samt regelmæssigt tilbagevendende trækfugle.

24 Republikken Østrig har præciseret, at den ydre afgrænsning af SBO'et blev foretaget på grundlag af videnskabeligt bevismateriale, der på tidspunktet for valget og udlæggelsen af området var tilgængeligt, hvilket bevismateriale i Domstolens praksis er anerkendt som pålideligt, og som har indebåret, at dette ene område er udlagt som det vigtigste for engfugles yngel i Land Vorarlberg.

25 Republikken Østrig har tilføjet, at alene ornitologiske eller økologiske aspekter som omhandlet i fugledirektivets artikel 4, stk. 1 og 2, er lagt til grund for udlæggelsen af dette område. I denne sammenhæng har Republikken Østrig gjort gældende, at en helhed af uberørt natur er koncentreret i SBO'et Lauteracher Ried, som er uundværlig for engsnarrens udvikling, men at denne helhed ikke omfatter de græsningsarealer, der befinder sig på lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern.

26 Ifølge Republikken Østrig er der flere kriterier, der skal gennemgås, før de bedst egnede områder kan udpeges, bl.a. den omstændighed, at to fuglearter opholder sig på et bestemt område eller på en del heraf. Det sidste kriterium er dog ikke det eneste, der er afgørende for at opfylde kravene i fugledirektivet. For at være en del af de bedst egnede områder som omhandlet i direktivet, skal området samtidig opfylde andre ornitologiske eller økologiske parametre. Det skal desuden undersøges og vurderes, om området henset til dets udstrækning, kvantitet, tilstand og omgivelser er egnet. I den forbindelse henses til eksisterende beskadigelser i et område som følge af fritidsaktiviteter, af driftssystemer eller andre omstændigheder, og den forringelse af levestederne, dette indebærer. Ifølge medlemsstaten opfylder de to lokaliteter Soren og Gleggen-Köblern, på grund af eksisterende gener og belastninger, samt deres aktuelle kvalitet, ikke fugledirektivets relevante kriterier for udlæggelse som SBO.

27 I denne forbindelse har Republikken Østrig anført, at der i det mindste indirekte skal tages hensyn til, at socio-økonomiske interesser kan spille en rolle ved vurderingen af, om størrelsen af et område er egnet, og den har desuden understreget, at dette er tilfældet med hensyn til indgreb i borgernes retssfære.

28 Ifølge Republikken Østrig har klagepunktet, hvorefter den skulle være forpligtet til efterfølgende at ændre og vedvarende tilpasse SBO'et Lauteracher Ried, intet retsgrundlag. En sådan forpligtelse ville være vanskelig at forene med princippet om lovmæssig forvaltning og i strid med Domstolens praksis.

29 Den østrigske regering har desuden præciseret, at lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern, selv om de ikke er en del af de bedst egnede områder som omhandlet i fugledirektivets artikel 4, stk. 1, fjerde afsnit, ikke er undtaget enhver beskyttelse. De er nemlig, som led i klagesagen vedrørende vejprojektet S 18, blevet undergivet den beskyttelsesordning, der er fastsat i denne artikels stk. 4, andet punktum.

Domstolens bemærkninger

30 Med henblik på afgørelsen af den foreliggende sag skal der indledningsvis henvises til fugledirektivets principper vedrørende medlemsstaternes forpligtelser i forbindelse med valg og udlæggelse af SBO'er.

31 Det følger af direktivets artikel 4, stk. 1, fjerde afsnit, at medlemsstaterne som SBO skal udlægge områder, som med hensyn til antal og udstrækning er bedst egnede til beskyttelse af de arter, der er anført i bilag I. De skal i denne forbindelse tage hensyn til behovet for at beskytte arterne i det geografiske sø- og landområde, hvor dette direktiv finder anvendelse. I henhold til samme artikels stk. 2, træffer medlemsstaterne tilsvarende foranstaltninger med hensyn til regelmæssigt tilbagevendende trækfuglearter, som ikke er anført i bilag I, for så vidt angår de pågældende arters yngle-, fjerskifte- og overvintringsområder samt rasteområderne inden for deres trækruter.

32 Ifølge Domstolens faste praksis er medlemsstaterne i medfør af fugledirektivets artikel 4, stk. 1 og 2, forpligtet til at tillægge SBO'er en retlig stilling for beskyttelse, hvorigennem det bl.a. kan sikres, at de i bilag I til direktivet nævnte fuglearter kan overleve og yngle, og at de trækfuglearter, der ikke er nævnt i bilaget, men som er regelmæssigt tilbagevendende, kan yngle, skifte fjer og overvintre (jf. dom af 18.3.1999, sag C-166/97, Kommissionen mod Frankrig, Sml. I, s. 1719, præmis 21 og den deri nævnte retspraksis).

33 Domstolen har desuden fastslået, at den skønsmargen, som medlemsstaterne har ved valget af de områder, der er bedst egnede til at blive udlagt som SBO, ikke vedrører hensigtsmæssigheden af som SBO at udlægge de områder, der efter ornitologiske kriterier findes bedst egnede, men alene anvendelsen af disse kriterier i forbindelse med afgørelsen af, hvilke områder der er de bedst egnede, når det gælder beskyttelsen af de i bilag I til fugledirektivet nævnte arter (jf. bl.a. dom af 19.5.1998, sag C-3/96, Kommissionen mod Nederlandene, Sml. I, s. 3031, præmis 61).

34 Det bemærkes desuden, at ifølge resultaterne af videnskabelige undersøgelser og af en kontrol, Kommissionen fremlagde under proceduren, og som ikke er anfægtet af den østrigske regering, har man observeret henholdsvis 4 eller 5, 4 og 3 syngende hanner af ensnarrearten i SBO'et Lauteracher Ried, der har et areal på 580 hektar, i løbet af 2000-2002. Det antal fugle, der er observeret på lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern, hvis areal udgør henholdsvis 64 og 352 hektar, er kun en smule mindre, nemlig henholdsvis 4, 2 og 3.

35 Kommissionen har endvidere anført, uden at blive modsagt på dette punkt, at trækfuglene af arterne dobbeltbekkasin (gallinago gallinago), vibe (vanellus vanellus) og stor regnspove (numenius arquata) i 2001 ynglede i væsentligt antal på de to lokaliteter, som de østrigske myndigheder ikke havde udlagt som SBO. Antallet af rugende par i SBO'et Lauteracher Ried udgjorde 3-5 dobbeltbekkasiner, 11 eller 12 viber og 3 store regnspover. I Soren og i Gleggen-Köblern var der henholdsvis 3 og 3 eller 4 dobbeltbekkasiner, 6 og 9 viber, samt 1 (sandsynligvis) og 8 store regnspover.

36 Heraf følger, som anført af generaladvokaten i punkt 32 i forslaget til afgørelse, at lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern, for såvel engsnarrer og de trækfuglearter, der ikke er anført i bilag I, såsom dobbeltbekkasin, vibe og stor regnspove, er af mindst lige så stor betydning som områderne inden for SBO'et Lauteracher Ried.

Desuden nås de tal, som den østrigske regering har angivet i standardskemaet med oplysninger om de tre sidstnævnte trækfuglearter kun, hvis delområderne uden for SBO'et tages med i betragtning.

37 Hvad angår den østrigske regerings argument om, at lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern ikke er de bedst egnede til beskyttelse af de nævnte fuglearter på grund af eksisterende gener og belastninger, samt deres aktuelle tilstand og kvalitet, bemærkes, at lokaliteterne, som anført i denne doms præmis 34 og 35, på et areal, der er mindre end SBO'et, huser et antal rugende fugle, der svarer til det antal, som blev iagttaget i SBO'et.

38 Det må derfor fastslås, at lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern ifølge ornitologiske kriterier, ligesom SBO'et Lauteracher Ried, hører til de områder, der i henhold til fugledirektivets artikel 4, stk. 1, og 2, med hensyn til antal og udstrækning er bedst egnet til udlæggelse som SBO.

39 Denne konstatering berøres ikke af den østrigske regerings argument om, at der, eventuelt indirekte, skal henses til økonomiske og sociale kriterier i forbindelse med den nødvendige vurdering af kendetegnene ved det område, der skal udlægges til SBO.

40 Ifølge Domstolens praksis kan en medlemsstat nemlig ikke ved valget og afgrænsningen af et SBO tage økonomiske hensyn i betragtning, hverken når der er tale om almene hensyn, som har forrang for fugledirektivets økologiske formål, eller når der er tale om bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser som dem, der er omhandlet i habitatdirektivets artikel 6, stk. 4, første afsnit (jf. bl.a. dom af 11.7.1996, sag C-44/95, Royal Society for the Protection of Birds, Sml. I, s. 3805, præmis 31 og 42).

41 Hvad angår den østrigske regerings argument om, at resultaterne af den kontrol, der blev udført på stedet, ikke muliggør en stillingtagen til, om lokaliteterne Soren og Gleggen-Kölbern er egnede til bevaring af de fuglearter, der skal beskyttes, må det fastslås, at dette ikke videnskabeligt kan begrunde, at lokaliteterne er udelukket fra SBO'et. Derimod skal udlæggelsen af lokaliteterne som SBO, i overensstemmelse med fugledirektivets formål, sikre beskyttelse af den i bilag I anførte engsnarreart, samt andre regelmæssigt tilbagevendende trækfuglearter.

42 Den østrigske regerings argument, hvorefter Kommissionens anbringende om, at SBO'et Lauteracher Ried fortløbende skal ændres og tilpasses, er urigtig, da et sådant krav savner retsgrundlag, kan heller ikke tiltrædes.

43 Det må fastslås, at selv om det er ubestridt, at forpligtelsen til at udlægge de bedst egnede områder som SBO'er, for Republikken Østrig indtrådte på tidspunktet for tiltrædelsen af Den Europæiske Union den 1. januar 1995, ophører en sådan forpligtelse imidlertid ikke på dette tidspunkt. Hverken fugledirektivet eller ordlyden af direktivets artikel 4 indeholder den mindste angivelse af, at virkningerne af forpligtelsen til at gennemføre direktivet var udtømt på dette tidspunkt. Det ville desuden, som generaladvokaten har anført i punkt 39 i forslaget til afgørelse, næppe heller være i overensstemmelse med formålet om en effektiv fuglebeskyttelse ikke at sætte fremragende områder for opretholdelsen af de arter, der skal beskyttes, under beskyttelse, blot fordi de først efter gennemførelsen af fugledirektivet har udviklet sig til sådanne områder.

44 Hvad angår den østrigske regerings argument om, at den har lagt en undersøgelse fra 1995 til grund, der er udarbejdet af det nationale miljøbeskyttelsesagentur i samarbejde med BirdLife, *Important Bird Areas in Österreich*, der på tidspunktet for valget og udlæggelsen af Lauteracher Ried som SBO var den eneste pålidelige

videnskabelige redegørelse og vurdering, må det fastslås, at forpligtelsen til udlæggelse ikke, som Kommissionen med rette har anført, er begrænset til den videnskabelige og tekniske viden på et bestemt tidspunkt.

45 Det fremgår nemlig af sagen, at der var andre tilgængelige undersøgelser og ornitologisk ekspertise af videnskabelig art, samt kontrolresultater af nyere dato, end de, der blev lagt til grund for udlægningen af Lauteracher Ried som SBO. Det er derfor på grundlag af disse elementer, hvis rigtighed Republikken Østrig ikke har anfægtet, at udlæggelsen af SBO'et skal optages til fornyet undersøgelse.

46 Republikken Østrig kan heller ikke hævde, at den, fordi den udlagde lokaliteterne Bangs og Matschels, hvor engsnarren også findes, som SBO, er undtaget fra at udlægge områderne Soren og Gleggen-Köblern som SBO.

47 Som Domstolen allerede har fastslået, skal medlemsstaterne som SBO udlægge alle de områder, der efter ornitologiske kriterier findes bedst egnede for beskyttelsen af de omhandlede arter (jf. bl.a. dommen i sagen Kommissionen mod Nederlandene, præmis 62).

48 Hvad endelig angår den østrigske regerings argument om, at lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern ikke er unddraget enhver beskyttelse, bemærkes, at fugledirektivets artikel 4, stk. 1, pålægger medlemsstaterne en forpligtelse til som SBO at udlægge områder, som med hensyn til antal og udstrækning er bedst egnede til beskyttelse af de i bilag I nævnte arter, og at denne forpligtelse ikke kan opfyldes ved vedtagelse af andre særlige beskyttelsesforanstaltninger (dommen i sagen Kommissionen mod Nederlandene, præmis 55).

49 På denne baggrund bør Kommissionens første klagepunkt tiltrædes.

Om det andet klagepunkt vedrørende tilsidesættelse af kravene i habitatdirektivets artikel 6, stk. 4

50 Med det andet klagepunkt har Kommissionen gjort gældende, at Republikken Østrig har tilsidesat de forpligtelser, der følger af bestemmelserne i habitatdirektivets artikel 6, stk. 4, sammenholdt med artikel 7, i forbindelse med tilladelsen til vejprojektet S 18, henset til de krav om beskyttelse af biotoper og levesteder, der er fastsat for SBO'et Lauteracher Ried.

51 Kommissionen har for det første anført, at der ikke inden maj 2000 har fundet en konkret og udførlig vurdering sted i overensstemmelse med fugledirektivets formål. Den har gjort gældende, at eftersom den miljømæssige undersøgelse medførte en negativ udtalelse fra den offentlige sagkyndige fra Land Vorarlberg i maj 2000 på grund af vejprojektet S 18's indvirkning på SBO'et, er der ikke blevet indledt en undersøgelse for at efterprøve, om der var alternative løsninger med hensyn til denne vejføring. Dernæst har Kommissionen understreget, at efter afgørelsen truffet den 6. juli 2001 om tilladelse til anlægget, er den ikke direkte blevet underrettet om kompensationsforanstaltninger truffet for at afbøde anlæggets negative indvirkninger. Endelig har Kommissionen gjort gældende, at det heller ikke er godtgjort, at alle de kompensationsforanstaltninger, der er nødvendige for at sikre den globale sammenhæng i Natura 2000, faktisk er blevet vedtaget.

52 Republikken Østrig har bestridt alle de anbringender, som Kommissionen har gjort gældende til støtte for det andet klagepunkt.

Om habitatdirektivets tidsmæssige anvendelse

53 Da det fremgår af denne doms præmis 11, at visse af de faktiske omstændigheder vedrørende vejprojektet S 18 lå før tidspunktet for Republikken Østrigs tiltrædelse af Den Europæiske Union, bør det, inden der tages stilling til den påståede tilsidesættelse af habitatdirektivet, undersøges, om direktivet finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i den tvist, der gav anledning til Kommissionens søgsmål.

54 Det er herved ubestridt, at vejprojektet S 18 blev indledt i 1992. Proceduren, der var blevet afbrudt, blev genoptaget den 8. marts 1994, på hvilken dato projektet formelt blev indgivet og undergivet en vurderingsprocedure i henhold til lov om forbundsveje af 1971.

55 Det fremgår desuden af sagen, at hele den sagkyndige, nationale erklæring blev offentliggjort samme år, dvs. før den 1. januar 1995, der er datoen for Republikken Østrigs tiltrædelse af Den Europæiske Union.

56 Det fremgår dog af Domstolens praksis, at princippet — hvorefter projekter der kan få væsentlig indvirkning på miljøet, skal undergives en miljømæssig vurdering — ikke finder anvendelse i de tilfælde, hvor tidspunktet for den formelle indgivelse af ansøgningen om tilladelse med hensyn til et projekt ligger før udløbet af fristen for gennemførelse af et direktiv (jf. for så vidt angår Rådets direktiv 85/337/EØF af 27.6.1985 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet (EFT L 175, s. 40) dom af 11.8.1995, sag C-431/92, Kommissionen mod Tyskland, Sml. I, s. 2189, præmis 29 og 32, og af 18.6.1998, sag C-81/96, Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, Sml. I, s. 3923, præmis 23).

57 Domstolen har således udtalt, at dette formelle kriterium er det eneste, der er i overensstemmelse med retssikkerhedsprincippet, og som kan sikre direktivets effektive virkning. Grunden til denne udtalelse er, at et direktiv som habitatdirektivet i vidt omfang tager sigte på projekter af et større omfang, hvis gennemførelse ofte kræver et længere tidsrum. Det er således ikke hensigtsmæssigt, at procedurer — som allerede er indviklede på nationalt plan og formelt indledt før udløbet af fristen for gennemførelse af direktivet — tynges og forsinkes ved direktivets særlige krav, og at allerede stiftede forhold påvirkes heraf (jf. analogt Gedeputeerde Staten van Noord-Holland-dommen, præmis 23 og 24).

58 Direktiv 85/337 og habitatdirektivet omhandler begge vurderingen af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet. I begge tilfælde ligger vurderingsproceduren forud for den endelige afgørelse om projektet. Resultaterne af denne vurdering skal tages i betragtning ved afgørelsen om projektet, idet projektet kan ændres afhængig af disse resultater. De forskellige trin i undersøgelsen af et projekt er så indbyrdes forbundne, at de udgør et sammensat forløb. Den omstændighed, at visse bestemmelser er indholdsmæssigt forskellige, kan ikke anfægte denne vurdering. Heraf følger, at for vurderingen af klagepunktet er det tidspunkt afgørende, hvor projektet formelt blev indgivet, som anført i denne doms præmis 54.

59 Det bemærkes dernæst, at det fremgår af tiltrædelsesakten, at rettigheder og forpligtelser i henhold til fællesskabsretten, medmindre andet er bestemt, gælder umiddelbart i de nye medlemsstater (jf. i denne retning dom af 15.1.2002, sag C-179/00, Weidacher, Sml. I, s. 501, præmis 18).

60 Det fremgår af tiltrædelsesakten, at de forpligtelser, der følger af fugledirektivet og habitatdirektivet, trådte i kraft den 1. januar 1995 for Republikken Østrigs vedkommende, og at der ikke blev fastsat nogen undtagelser eller indrømmet en overgangsperiode for denne medlemsstat.

61 Det må derfor fastslås, at proceduren for tilladelse til vejprojektet S 18 formelt blev indledt forud for Republikken Østrigs tiltrædelse af Den Europæiske Union.

62 Heraf følger, at i overensstemmelse med den i denne doms præmis 56 nævnte retspraksis gjaldt de forpligtelser, der følger af habitatdirektivet, ikke for Republikken Østrig i det foreliggende tilfælde, og at vejprojektet S 18 ikke var undergivet de i dette direktiv fastsatte forpligtelser.

63 På denne baggrund må det fastslås, at Kommissionens andet klagepunkt er ugrundet.

64 Som følge heraf må det fastslås, at Republikken Østrig har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til fugledirektivets artikel 4, stk. 1 og 2, idet den ikke har optaget lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern i SBO'et Lauteracher Ried, hvilke lokaliteter ud fra videnskabelige kriterier, ligesom dette SBO, hører til de bedst egnede områder med hensyn til antal og udstrækning.

Sagens omkostninger

65 Ifølge procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. I henhold til samme bestemmelses stk. 3, første afsnit, kan Domstolen dog fordele sagens omkostninger eller bestemme, at hver part skal bære sine egne omkostninger, hvis hver af parterne

henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter, eller hvor der foreligger ganske særlige grunde. Kommissionen og Republikken Østrig har begge delvist tabt sagen, og hver part bør derfor pålægges at bære sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Anden Afdeling):

1) **Republikken Østrig har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 4, stk. 1 og 2, i Rådets direktiv 79/409/EØF af 2. april 1979 om beskyttelse af vilde fugle, som ændret ved Kommissionens direktiv 97/49/EF af 29. juli 1997, idet den ikke har optaget lokaliteterne Soren og Gleggen-Köblern i det særligt beskyttede område i nationalparken Lauteracher Ried, hvilke lokaliteter ud fra videnskabelige kriterier, ligesom dette særligt beskyttede område, hører til de bedst egnede områder med hensyn til antal og udstrækning.**

2) **I øvrigt frifindes Republikken Østrig.**

3) **Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber og Republikken Østrig bærer hver deres egne omkostninger.**

Underskrifter